

Sammanfattning

CAN samlar rutinmässigt in information om narkotikapriser via en webbenkät som skickas till informanter i Sveriges polisområden två gånger per år. I de två datainsamlingarna som gjordes 2015 ombads rapportörerna dessutom ange vilka läkemedel de uppfattade som mest förekommande i missbrukssammanhang i regionen. Maximalt fem läkemedel kunde anges i rangordning per rapporttillfälle. Utrymme fanns också för att rapportera priser samt lämna övrig information. År 2012 genomfördes en likadan datainsamling med samma enkätfrågor.

Informationsinhämtningen fungerade förhållandevis bra. I 42 av de totalt 47 enkäterna rapporterades åtminstone något missbrukat läkemedel vara känt i polisområdena. Detta är ungefär i samma storleksordning som man rapporterade priser (dvs. förekomst) för de vanligare narkotikasorterna hasch, marijuana, amfetamin och kokain. Detta bekräftar den bild som ges av exempelvis rättsväsendets narkotikabeslag respektive narkotikalagföringar, liksom olika frågeundersökningar, det vill säga att olika läkemedel är förhållandevis vanligt förekommande på den svenska missbruksmarknaden.

Totalt gjordes 168 inrapporteringar av olika missbrukade läkemedel. Den absoluta majoriteten av dessa var narkotikaklassade. I huvudsak handlade det om sömnmedel och lugnande medel, dvs. bensodiazepiner, samt om smärtstillande läkemedel av opioidtyp. Kategorin bensodiazepiner var sammantaget den allra största (81 rapporteringar) och ofta rapporterade substansstyper i denna grupp (med läkemedelsnamnen inom parentes) var i fallande ordning alprazolam (Xanor, Alprazolam), klonazepam (Iktorivil) och diazepam (Diazepam, Stesolid). Även 2012 utgjorde bensodiazepinerna den största läkemedelsgruppen och det var samma substanser som låg i topp även detta år.

Totalt 67 rapporteringar rörde preparat av opioidtyp, och de vanligaste substanserna i denna kategori var i fallande ordning tramadol (Tradolan, Tramadol, Dolol), buprenorfin (Subutex, Buprenorfin) och fentanyl (Durogesic, Fentanyl). Tramadol och buprenorfin var vanligast även 2012 men detta år nämndes inte fentanyl. På tredje plats låg då istället oxikodon (Oxynorm, Oxycontin), vilket kom på en fjärde plats 2015.

Buprenorfin kan, liksom metadon, användas såväl för smärtlindring som för substitutionsbehandling vid opiatberoende. Det sistnämnda preparatet har tidigare ofta omtalats i samband med spekulationer om läckage från beroendevården men i denna undersökning nämndes metadon endast i en rapportering. Inte heller 2012 var metadon framträdande. Ingen nämnde Subuxone 2015, som också används vid substitutionsbehandling av opiatberoende, vilket en rapportör gjorde 2012.

Förutom bensodiazepiner och opioider gjordes totalt 15 rapporteringar av andra läkemedel, dels olika ADHD-läkemedel och dels den icke-narkotikaklassade substansen pregabalin (Lyrica).

Respondenterna fick rangordna förekomsten av de rapporterade läkemedlen om de rapporterade fler än ett. Om man endast beaktar de totalt 36 förstaplaceringarna är bensodiazepiner och opioider lika vanliga. År 2012 var bensodiazepingruppen något större, vilket kan vara en indikation på att opioider blivit ett något vanligare inslag i läkemedelsmissbruket.

Enkäten efterfrågade inte ursprung, men två rapporter nämnde spontant läckage från sjukvården (av Subutex resp. Tramadol) medan internetbeställningar/smuggling av Alprazolam, Diazepam, Lyrica, Tramadol och Xanor nämndes i sex fall. Att insmuggling förekommer indikerades också av att två preparat som omnämndes (Valium och Dolol) är avregistrerade på den svenska marknaden. Eftersom Subutex inte förskrivs i Sverige sedan 2012 kan även dessa läkemedel vara insmugglade, så vida Subutex inte använts som en allmän benämning på preparat innehållande buprenorfin.

Enligt tullens och polisens samlade beslagsstatistik står tullen normalt för närmare två tredjedelar av mängden beslagtagna narkotikaklassade läkemedel, vilket visar att utlandet utgör en stor källa. Den relativt nytillkomna möjligheten för privatpersoner att beställa denna typ av läkemedel via Internet torde dessutom ha ökat utlandets betydelse som ursprungskälla.

Det bör påpekas att den inrapporterade informationen bygger på förhållanden som polisen får kännedom om i sin verksamhet, vilket innebär att uppgifterna till stor del torde spegla förhållanden som gäller för personer som är kända för exempelvis narkotikamissbruk eller annan kriminalitet. Det är med andra ord inte givet att fördelningen på olika preparat är giltiga för andra grupper som använder narkotikaklassade läkemedel utan läkarförskrivning.

Sammantaget indikerar denna undersökning att missbruk av narkotikaklassade läkemedel är relativt vanligt eftersom många av rapportörerna kunde lämna information om detta. Vidare tenderar missbruk av bensodiazepiner (som Xanor och Iktorivil) vara mer utbrett än missbruk av smärtstillande läkemedel (som Tramadol och Buprenorfin). Detta är inte särskilt konstigt eftersom den förstnämnda kategorin har ett bredare användningsområde och större potential att attrahera personer med olika typer av missbruksproblem. Samtidigt tycks det som att opioidläkemedel har blivit något vanligare i jämförelse med 2012 års undersökning.